

A pesti oldal értékei

A pesti oldal elfelejtett értékeire, a főváros bal partjának rejtett, a budapestiek számára is ismeretlen, nemegyszer bizony pusztuló kincseire irányította a pályázók figyelmét az 1980. évi építészeti fénykép-pályázat, amelynek célja a kiírás szerint az volt: „*hogy a fotóművészet eszközeivel tárja fel a pesti oldal rejtélyeit, szépségeit vagy akár csúnyaságait*”. A turisztikai látványosságok, a bédekkerekben szereplő „kötelező” műemlékek, az ünnepélyes díszletek helyett ezúttal a hétköznapi város friss, egyéni bemutatását, egy-egy részletének felfedezését kívánták meg a fotósoktól: s a kiírás nyomán beérkezett gazdag és izgalmas anyag tanúsága szerint a pályázók többsége talált is magának (s mindannyiunknak) rácsodálkozásra érdemes, többé-kevésbé ismeretlen pesti épületet, utcarészletet.

KRISS GÉZA: A BAZILIKA c. sorozatból

Fővárosunk — különösen a pesti oldal — a múlt század legutolsó évtizedeiben, a századfordulón vált viharos gyorsasággal nagyvárossá. Aranyások helyett ugyan kubikusok és építőmunkások formálták át a csendes és német hagyományú kisvárost amerikai ütemben növekvő, mohón gyarapodó, gyárnegedekkel szegélyezett, ideges és kapkodó metropolissá; a vállalkozásban mégis ott érződött valami felszínese romantika, a sokféle gyökerű illúziók és nosztalgia hangulata is. Előbb a történelmi stílusokat másoló és vegyítő eklektika, majd a bizarr formákat kialakító, szenvedélyesen elvágódó, szépelgő, s valamiképp mégis masszív és magabiztos szecesszió jellemezte a gyorsan emelkedő épületeket; a születőben levő nagyváros nemcsak utcákat és tereket, hanem hangulatot, atmoszférát is igyekezett kialakítani önmaga számára. S mivel túlságosan is hitt saját maga, önnön világa maradandóságában, örökkévalóságában, örömmel és mohón fogadott be mindent, amit szépnek, tetszetősnek hitt.

Aligha véletlen, hogy a pályázók jelentős része épp e kornak az épületeit fényképezte. A szecessziós Pest ugyan nem tekinthető teljesen elfelejtett értéknek, valódi rejtélynek, hiszen — különösen az elmúlt időben — elég sokat hallhattunk az ismét divatos irányzat alkotásairól: szecessziós középületeink sokkal inkább benne élnek a köztudatban, mint a harmincasnegyvenes évek modern építészetének remekei. (Közülük a pályázat anyagában sem láthattunk egyet sem.) Mégis nyilvánvaló, hogy ha nem is ismeretlenek, de mindenképp értékek ezek a szecessziós épületek. A pályázat „abszolút győztesének” tekinthető Erdei András (első, második és harmadik díjat is nyert) érzékenyen és értő szemmel mutatja be legszebb szecessziós épületeinket: az *Iparművészeti Múzeumot*, a *Vas utcai iskolát*, az *Állatkertet*, a *kispesti főteret* és a *Városliget* egy-két gyönyörű épületét. Érzékelteti a Vas utcai iskolának a keletiesen burjánzó díszítések mögött megbújó modern, korszerű, logikusan átgondolt szerkezetét; az *Iparművészeti Múzeum* üveg-fém tetőszerkezetének szépségét; az *Ajtósi-Dürer sor* házain a cizellált részletek és a nagyvonalú egész izgalmas harmóniáját. Erdei felvételei — amennyire fotókon egyáltalán lehetséges ez — nemcsak bizarr szépséget fedeznek fel, hanem elemzik is az épületeket, igyekeznek megértetni a szecessziót.

Régebbi korbá, a Váci utcának az Erzsébet- és Szabadság-híd közti, kevésbé ismert szakaszába hív

GEBHARDT GYÖRGY: AZ ÚJHEGYI ÚTI LAKÓTELEP c. sorozatból

Bordács Ferenc képsora, amely a Váci utcai templomot mutatja be. Kopott szentjeivel, sérült madonnáival, régi címereivel, szárnyas angyalaival a régi, kisvárosi Pest levegőjét őrzi ez az azóta nagy bérházakkal körülépített, szerényen meghúzódo templom. A távlatibb képek és a részletfelvételek érzékeny lüktetést adnak a képsornak. Fuszener Ferenc tizképes sora a Szabó Ervin könyvtár központi épületét járja körül jó szemmel, kevésbé ismert szép részleteket is kiemelve. A hajdani főúri palota homlokzati díszzeit, faragásait, rácsait bemutatva a fotós a fény-árnyék játékát is finom érzéssel adja vissza; egyik képébe pedig a jelent, a közeli Névtelen utca modern irodaépületét is bevillantja. A Bazilika néhány külső és belső díszítését, szobrát fedezte fel Kriss Géza; a bérházak hullámozó, különös formákat követő korlátait mutatja be ifj. Gyukics Péter.

Bár a kiírás nemcsak a szépségek, hanem a csúnyaságok feltárására is lehetőséget adott, érthető okok miatt a legtöbb pályázó megmaradt a szépségnél, mégpedig a többé-kevésbé ismert és elismert építészeti értékeknél. Pedig Pest hangulatát végül is nem

a műemléki értékek, hanem a valóban hétköznapi épületek adják. A díjazott pályázók közül egyedül Sipos Dezső próbált a mindennapi városról képet adni. A Majakovszkij utcát, ezt az oly jellegzetesen pesti „mellék-főutcát”, s annak átjáróházait, füstös és elhanyagolt udvarait mutatja be hat képből álló izgalmas sorozata. A Déli forgalom című kép az érszűkülettel küzdő, már-már trombózisveszélyes nagyvárosi közlekedést is érzékelteti, a többi kép pedig a lüktető, zavaros forgalomtól alig pár méternyire meghúzódo, örök félhomályban élő, nappal kihalt, gangos-szemetes, pesti udvarokat örökíti meg. Sipos képei előtt szinte érezzük is a régi pesti bérházak jellegzetesen dohos, olyannyira ismerős szagát. Kár, hogy a képek szerkesztése-kivitelezése alatta marad a téma erejének, fontosságának.

Az építészeti pályázat anyagát a bevezetőben gádzagnak és izgalmasnak mondtuk. Így is érezzük. De azért őszintén reméljük, hogy a jövőben még több, valóban ismeretlen értéket fedeznek fel a pályázók, s kevésbé szégyelljük majd a hétköznapi Budapestet bemutatni.

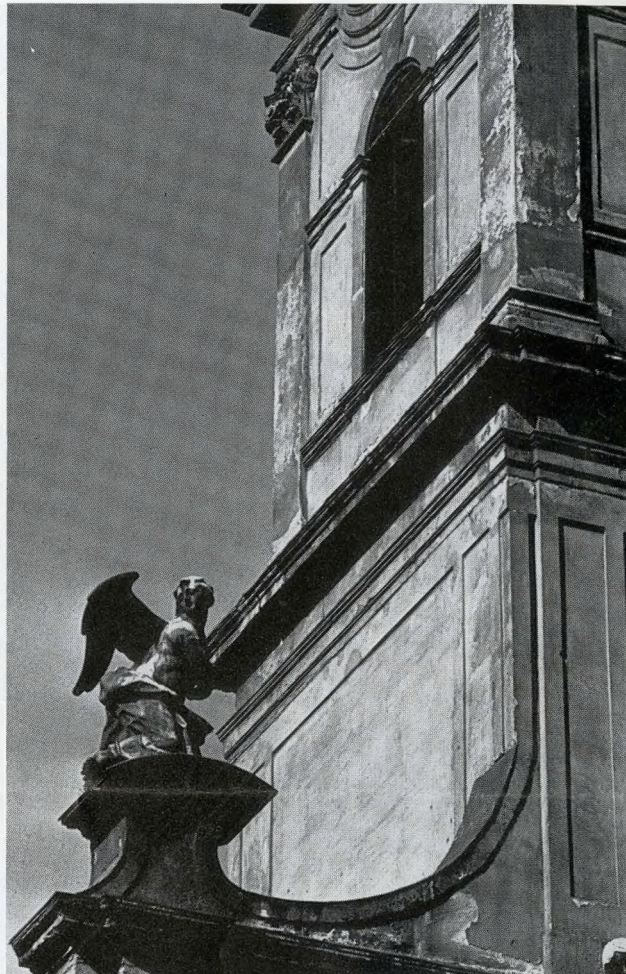
Hegyí Gyula

SIPOS DEZSŐ: DÉLI FORGALOM
A MAJAKOVSZKIJ UTCÁBAN

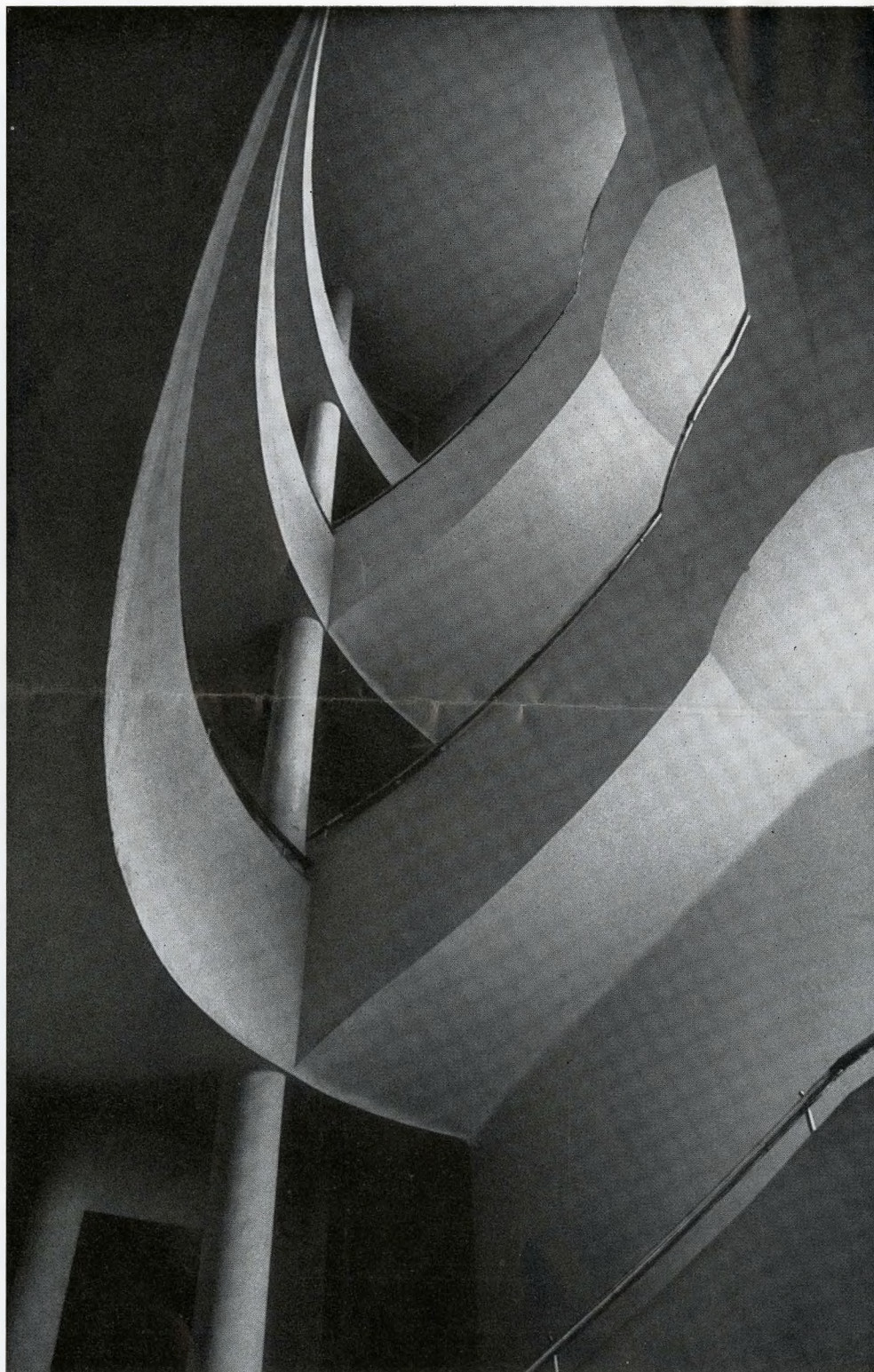
A GOZSDU-UDVAR

BORDÁCS FERENC: A VÁCI UTCAI TEMPLOM
c. sorozatból

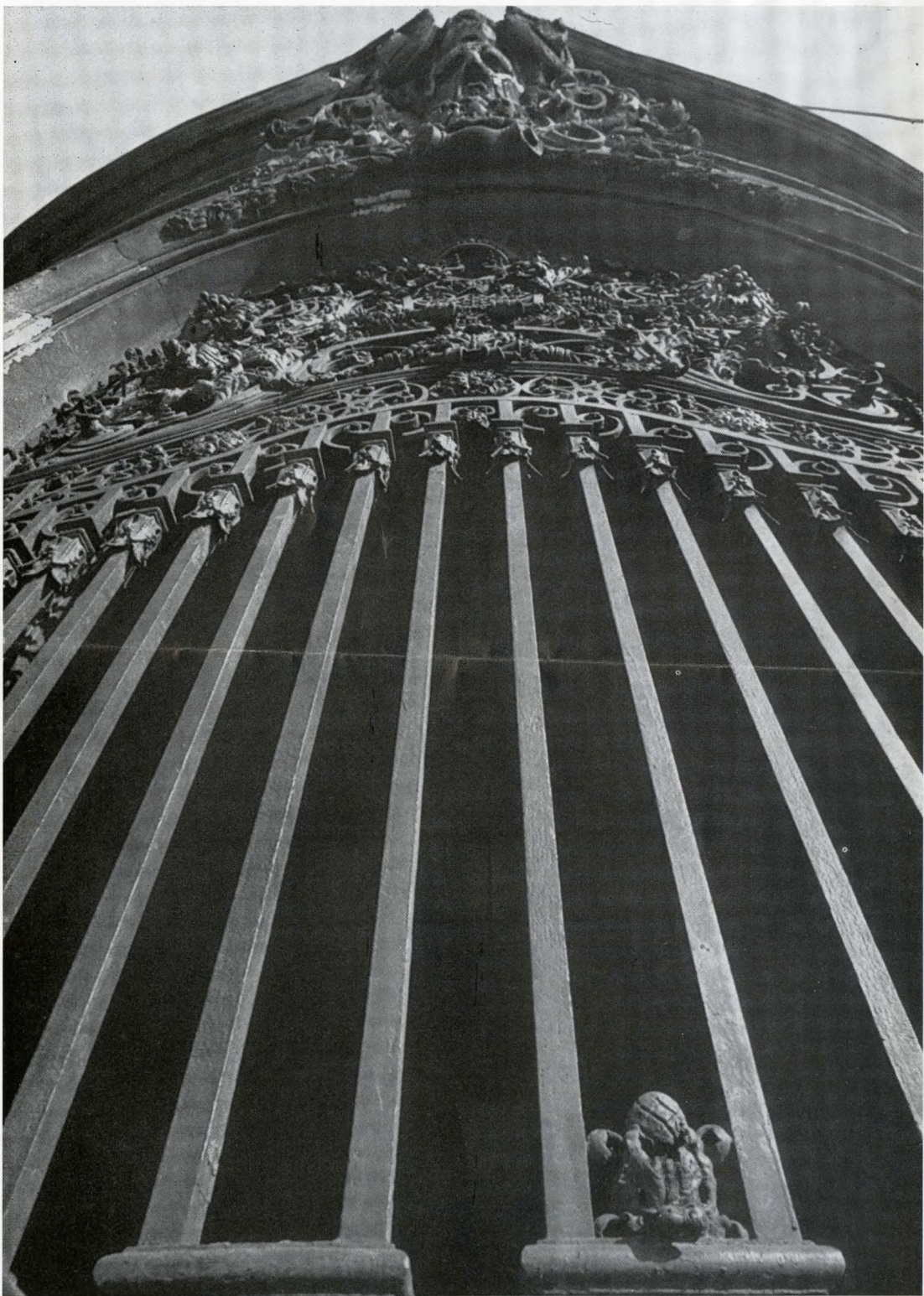

IFJ. GYUKICS PÉTER: A Z ÍVEK c. sorozatból

A HULLÁMZÓ KORLÁTOK c. sorozatból

FUSZENEKER FERENC: A SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR c. sorozatból